

SELVITYS HEVOSTEN PIDOSTA PILTTUUSSA

FT Sanna Airaksinen, FT Elena Autio ja FT Minna-Liisa Heiskanen
15.5.2014

Pilttuupaikalla tarkoitetaan tallin sisällä olevaa kolmiseinäistä tilaa, jonka keskimmäiseen seinään hevonen on kiinnitetty päästään. Pilttuu on tarkoitettu hevosen pito- ja makuupaikaksi. Hevosella on pilttuussa ollessaan mahdollisuus syödä ja juoda sekä levätä seisten ja maaten, mutta tila ei riitä eläimen kääntymiseen ympäri. Yleensä pilttuu on pituudeltaan ja leveydeltään yksittäiskarsinaa pienempi.

Hevosten lyhytaikaista pitoa varten on käytössä myös erilaisia hoito-, ruokinta-, siemennys- ja pakkopilttuuta.

SELVITYS HEVOSTEN PIDOSTA PILTTUUSSA

Suomen Hevostietokeskus ry, Neulaniementie 5 E, 70210 Kuopio, www.hevostietokeskus.fi

Työryhmä: FT Sanna Airaksinen, FT Elena Autio ja FT Minna-Liisa Heiskanen

Toimeksiantaja: Maa- ja metsätalousministeriö

YHTEENVETO/POHDINTA

Yleisesti voidaan todeta, että Suomessa on luovuttu lähes täysin hevosten pilttuupaikoista; uudet tallit on rakennettu karsinatalleiksi. Aiemmin pilttuissa pidettiin rauhallisia työhevosia. Nykyajan työhevosina voidaankin pitää ratsastuskoulujen hevosia. Pilttuita on käytössä enää kahdessa ratsastuskoulussa pääkaupunkiseudulla sekä muutamassa muussa ratsastuskoulussa.

Joitakin uusia ratsutalleja on tehty pihattotalleiksi, mikä mahdollistaa hevosten vapaan liikunnan. Näissä talleissa hevoset hoidetaan ja satuloidaan pilttuupaikoilla. Tämä järjestely on osoittautunut toimivaksi tallinpitäjien mielestä. Myös osa vaellustalleja käyttää pilttuita hevosten valjastuksessa.

Pilttuussa pito ei tutkimustiedon perusteella aiheuta hevosille psyykkistä tai fysiologista stressiä, mikäli pilttuu on riittävän suuri, karkearehuruokinta riittävää, hevosilla on sosiaalisia kontakteja lajitovereihin ja ne pääsevät päivittäin ulkotarhaan.

Pilttuussa pito vaikuttaa hevosen lepokäyttäytymiseen lähinnä vähentäen tai estäen makuultaan lepäämistä ja vaikeuttaen kyljellään makaamista jalat ojennettuna sekä estäen ennen makuulta nousua tapahtuvan piehtaroinnin; sen sijaan kokonaislepoaika on sama kuin karsinassa pidettävällä hevosella. Vaikutukset lepokäyttäytymiseen ovat yksilölliset, ja niillä on yhteys hevosen aiempiin tottumuksiin pitopaikasta sekä hevosen kokoon ja ikään. Rungas paikallaan seisominen vaikuttaa hevosten nestetasapainoon aiheuttaen nesteen kerääntymistä jalkoihin.

Hevosten pitäminen pilttuupaikassa on sallittua Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa olemassa olevissa pilttuutalleissa ja tilapäisesti Islannissa. Ruotsalaisissa ratsastuskouluissa pilttuita on vielä verraten yleisesti käytössä. Tanska kielsi hevosten pilttuussa pidon vuonna 2011. Ruotsissa ei uusia pilttuupaikkoja saa enää rakentaa.

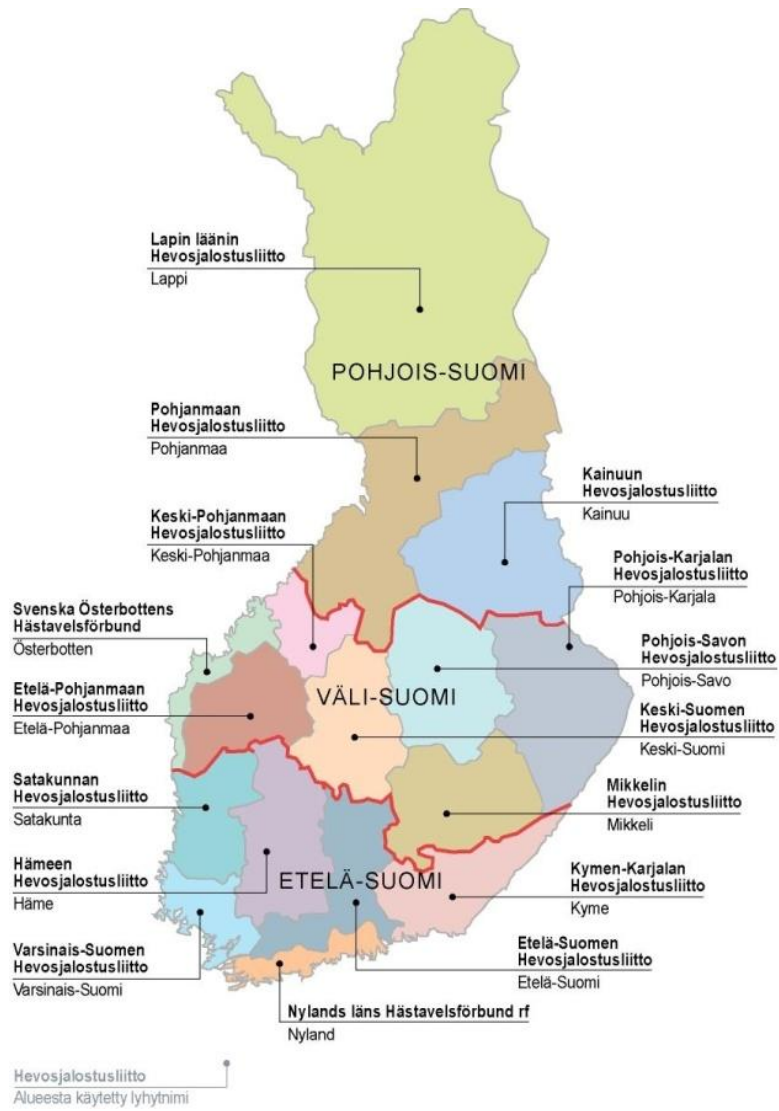
Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin hevosenpitoa koskevat säädökset sisältävät vähimmäisajan tallissa pidettävän hevosen päivittäiselle liikunnalle ja/tai ulkoilulle. Sääolosuhteiden ja hevosen terveydentilan vaikutus vaatimukseen hevosen liikunnan ja ulkoilun tarpeen tyydyttämisestä on huomioitu lainsäädännössä. Suomessa hevosen liikunnan ja ulkoilun tarpeiden tyydyttämisestä on huolehdittava päivittäin. Islannissa on säädetty myös vähimmäisajasta, joka hevosen tulisi saada viettää vuosittain laitumella.

Meillä pilttuuasialla on noussut keskusteluun 1.1.2014 voimaan tulleiden tallimääräysten myötä, koska joidenkin tallien karsinoiden mitat eivät täytä asetuksen (10.6.2010/588) vaatimuksia. On tuotu esille, että liian pienestä karsinasta tehdään pilttuu. Näyttää kuitenkin siltä, että ajatus on syntynyt lähinnä ”protestimielessä”. Perustellusti voidaan sanoa, että pilttuupaikkojen määrä ja laatu eivät nykyisellään muodosta Suomessa eläinsuojelullista ongelmaa.

Mikäli pilttuiden rakentaminen sallitaan jatkossa hevosen pitopaikaksi, niiden vaatimuksia on täsmennettävä sellaisiksi, että erikokoiset hevoset pystyvät nukkumaan ja nousemaan makuulta sekä laskeutumaan makuulle vaivattomasti. Ruotsissa pilttuun leveys ja pituus on kytketty hevosen säkäkorkeuteen, meillä myös hevosen pituuteen. Hevosen pituuden mittausta ei meillä ole määritetty tarkasti (rungonpituus vai koko pituus). Jos pituusmittana käytetään hevosen rungonpituutta, pilttuun pituusmitta jää liian pieneksi. Pilttuun leveys ja pituusmitan määrittäminen olisikin selkeämpää tehdä jatkossa säkäkorkeuden perusteella kuten Ruotsissa. Tätä määrittystä voitaisiin käyttää jatkossa myös pihattotalleihin rakennettavien pilttuupaikkojen määrittämisessä.

SELVITYS SISÄLTÄÄ NELJÄ OSIOTA

1. Pilttuita pitävien tallien lukumäärä selvitettiin ottamalla yhteyttä koko maan kattavaan hevosjalostusliittojen verkostoon (16 kpl, Kuva 1.) ja niiden toiminnanjohtajiin sekä tunnistajiin (liitteenä kartta maamme hevosjalostusliittojen toiminta-alueesta). Myös Suomen Ratsastajainliiton tallivastaavalta ja tallitarkastajilta (4 kpl) tiedusteltiin mahdollisia pilttuita käytäviä talleja.
2. Pilttuita käytäville (4 kpl) tai niistä luopuneille (2 kpl) talleille sekä kahdelle pihattotallille (hoito- ja valjastuspilttuut), tehtiin puhelinhaastattelu, jossa selvitettiin pilttuiden lukumäärät, pilttuiden ikä, miten pilttuut on toteutettu; miten pilttuussa/karsinassa pidettäviä erilaisia hevosia liikutetaan sekä tallinpitäjän/-hoitajan näkemystä pilttuiden hyvistä ja huonoista puolista eläinten hyvinvoinnin ja hoitokäytäntöjen kannalta.
3. Lisäksi selvitettiin hevosten pilttuussa pitoa ja liikuntaa koskevat säädökset Pohjoismaissa.
4. Pilttuussa pidon vaikutusta hevosten hyvinvointiin arvioitiin tutkimustiedon pohjalta.

Kuva 1. Suomen hevosjalostusliitot (Mikkelin Hevosjalostusliitto on nykyisin Etelä-Savon Hevosjalostusliitto)

1. PILTTUUTALLIEN YLEISYYS

Maassamme on n. 16 000 tallia, joissa pidetään hevosia. Näistä yritysmäisesti toimivia suurempia talliyksiköitä on runsas 2000 kpl. Hevosia pidetään maassamme pääasiassa karsinatalleissa ja pihatoissa. Pilttuupaikoista on luovuttu hevosen käytön muututtua työhevosesta urheilu- ja vapaa-ajan hevoseksi. Nyt hevosjalostusliitoille sekä ratsastuskouluneuvojille tehdyn kyselyn tuloksena tuli tietoon vain kuusi tallia, joissa pilttuita on edelleen käytössä (Taulukko 1.).

Taulukko 1. Pilttuutallit eri hevosjalostusliittojen alueilla

Hevosjalostusliitto	Pilttuita	Lisätietoja
Etelä-Pohjanmaa	Ei ole	Yhdessä tallissa yksi pilttuu varapaikkana
Etelä-Savo	Ei ole	Kaksi tallia on luopunut pilttuista 1998 ja 2008
Etelä-Suomi	Ei ole	
Häme	Ei ole	(Uusi ponipihatto, jossa hevoset otetaan valjastettavaksi ja hoidettavaksi pilttuuseen).
Kainuu	Ei ole	
Keski-Pohjanmaa	Ei ole	
Keski-Suomi	Ei ole	
Kymen-Karjala	Yksi talli	
Lappi	Ei ole	
Nylands län	Neljä tallia	Kaksi ratsastuskoulua, joissa toisessa pääosa tuntiponeista ja -hevosista on pilttuissa (20 kpl) ja toisessa vain osa (8 kpl). Ratsastuskoulu, jossa pilttuut (6 kpl) on muutettu ponikarsinoiksi takapuomien avulla. Yksi ratsastuskoulu, joka on luopumassa 3 pilttuukarsinasta. (Uusi ponipihatto, jossa on hoitopilttuut)
Pohjanmaa	Ei ole	
Pohjois-Karjala	Ei ole	
Pohjois-Savo	Ei ole	
Satakunta	Yksi talli	
Svenska Österbotten	Ei ole	
Varsinais-Suomi	Ei ole	

2. TALLINOMISTAJIEN/-HOITAJIEN HAASTATTELU

Pilttuupaikkoja hevosille ja poneille on vielä joissakin kasvukeskusten alueilla olevissa verraten vanhoissa ratsastuskouluissa. Pilttuut on tehty pääasiassa 70- ja 80-luvuilla. Tallinomistajat ovat harkinneet pilttuista luopumista mahdollisen asetusmuutoksen myötä.

Yhdessä ratsastustallissa, jossa pääosa hevosista pidettiin karsinoissa, oli jätetty historiallisesti arvokkaat ja kauniit 6 pilttuukarsinaa jäljelle. Vuonna 1830 rakennetut pilttuut oli nyt muutettu kevyillä puomeilla ponikarsinoiksi, joissa ponit mahtuivat hyvin kääntymään. Historiallisen tallin omistaja toivoi voivansa säilyttää vanhat kauniit pilttuut tallissaan karsinapaikkojen lisänä. Tällaisia vanhoja pilttuuta lienee vielä jäljellä muutamissa vanhoissa kartanoissa.

Muutamissa uusissa maaseutuympäristöön sijoittuneissa ratsastuskouluissa pidetään poneja ja hevosia ns. pihattotalleissa. Rauhalliset hevoset hoidetaan sekä satuloidaan pilttuupaikoissa. Tallien omistajat pitivät järjestelyä toimivana eivätkä harkinneet siitä luopumista. Myös vaellustalleissa, joita Suomessa on lähes parisataa, pidetään islanninhevosia ja suomenhevosia usein pihatoissa. Nämä hevoset valjastetaan ja hoidetaan joko karsinassa, pilttuussa tai erillisessä kiinnipitopaikassa kuten hevospuomissa.

Pilttuuhevosten työkäyttö ja ulkoilumahdollisuus

Pilttuissa pidettävät ratsastuskoulujen hevoset ja ponit työskentelevät 2-3 tuntia päivittäin. Ne ulkoilevat sään salliessa tarhoissa, ja niillä on myös mahdollisuus laidunnukseen kesäaikana. Haastatelluissa pilttuutalleissa hevosilla oli riittävä ulkoilumahdollisuus. Myös taajamien lähellä olevilla talleilla hevosille järjestettiin tarhauksen lisäksi laidunmahdollisuus.

Käytöshäiriöt ja terveys

Pilttuissa pidetyt hevoset ovat yleensä rauhallisia poneja tai hevosia. Hevosilla ei havaittu käyttäytymiseen liittyviä stereotypioita. Yhdessä tallissa ns. laitakammohevosilla oli kuljetusongelman havaittu häviävän, jos niitä oli pidetty pilttuissa. Myöskään erityisiä terveydellisiä ongelmia ei pilttuuhevosilla havaittu, koska hevoset työskentelivät ja ulkoilivat säännöllisesti.

Pilttuiden turvallisuus/toimivuus

Pääsääntöisesti pilttuuta pidettiin turvallisina hevosille ja niiden hoitajille/käyttäjille. Turvallisuutta lisäsi, jos hevoset voitiin rehustaa ruokintapöydältä/-käytävältä edestäpäin, ja tärkeänä pidettiin pilttuiden takana olevaa riittävän leveää käytävää muiden tallilla liikkujien ja hevosten kannalta. Kaikilla talleilla joku hevonen oli jäänyt jalastaan riimunnaruun kiinni, mutta pääsääntöisesti hevoset olivat oppineet irrottamaan itse jalkansa. Myös joitakin kaulapannastaan/päitsistä vapautuneita hevosia oli ollut. Haastatelluissa tuli esille yksi talli, joka oli muuttanut pienet pilttuut karsinoiksi, koska tallin poneilla oli ollut useita irtipääsemisiä ja kiinnijäämisiä.

Kaikki tallinpitäjät toivat esille pilttuun hyvänä puolena sen hoidon helppouden. Kuivikkeen kulutus oli korkeintaan noin neljäsosa verrattuna karsinatalleihin. Pilttuiden pohja on tavallisesti betoninen, joillakin talleilla on ollut käytössä kumimatto tai puualusta.

3. HEVOSTEN PILTTUUSSA PITOJA JA LIIKUNTA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET POHJOISMAISSA

Seuraavaan on koottu hevosten (ml. ponit) pilttuussa pitoa sekä ulkoilun ja liikunnan tarpeen tyydyttämistä koskevien säännösten keskeinen sisältö Pohjoismaissa (Taulukko 2).

Taulukko 2. Hevosen pilttuussa pitoa sekä liikunnan/ulkoilun tarpeen tyydyttämistä koskevat säädökset Pohjoismaissa

Maa	Onko pilttuussa pito sallittua?	Pilttuussa pitoaika, t/vrk	Vaatus liikunnasta/ulkoilusta (ei sovelleta poikkeustapauksessa kuten hevosen sairaus tai sääolot)
Suomi	Kyllä	Ei rajoitettu	Liikunnan tarpeen tyydyttämisestä on huolehdittava päivittäin (ei tuntimäärää).
Ruotsi	Kyllä	Max 16 t/vrk	Hevosta on pidettävä vähintään 8 t/vrk muualla kuin pilttuussa.
Norja	Kyllä, varsallista tammaa lukuunottamatta	Max 22 t/vrk	Pilttuussa pidettävän hevosen on saatava liikkua vapaasti ulkona vähintään 2 t/vrk päivittäisen ratsastuksen/ ajoharjoittelun ym. lisäksi. Karsinassa pidettävän hevosella on oltava mahdollisuus liikkua vähintään 2 t/vrk tarhassa tai harjoituksissa.
Tanska	Ei	-	Hevosen on saatava liikuntaa vähintään 2 t/vrk viitenä päivänä viikossa (tarhassa tai harjoituksissa).
Islanti	Kyllä, tilapäisesti	Ei rajoitettu	Tallissa pidettävillä hevosilla vähintään 1 t/vrk. Hevosen tulisi päästä vuosittain laitumelle vähintään kahdeksi peräkkäiseksi kuukaudeksi 1.5.-1.10. aikana.

SUOMI: Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta (10.6.2010/588)

Suomessa hevosen pitäminen pilttuussa on sallittua, kun seuraavat tilavaatimukset täyttyvät:

- leveys: vähintään hevosen säkäkorkeus (cm) + 10 cm
- pituus: vähintään hevosen pituus (cm) + 25 cm
- vierekkäisten pilttuiden väliseinän kiinteän osan korkeus: vähintään hevosen säkäkorkeus (cm)*0,9

Hevosen kytkemiseen käytettävän riimun on oltava sellaisesta materiaalista, joka ei vahingoita hevosta. Kytketyn hevosen on voitava syödä, käydä makuulle ja levätä luonnollisella tavalla. Ulkotarhassa ja laitumella hevosta saa pitää kytkettynä ainoastaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti ja siten, että se on jatkuvassa valvonnassa.

Hevosen liikunnan, ulkoilun ja sosiaalisen kanssakäymisen tarpeiden tyydyttämisestä on huolehdittava päivittäin. Ulkotarhan ja laitumen on oltava riittävän tilava ottaen huomioon eläimen rotu, koko, ikä, sukupuoli sekä siellä pidettävien eläinten lukumäärä ja aktiivisuus.

RUOTSI: Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (DFS 2007:6, Saknr L101)

Ruotsissa hevosen pilttuussa pito on sallittua olemassa olevissa talleissa, mutta uusia pilttuutalleja ei saa rakentaa. Hevosta saa pitää pilttuuseen kiinnitettynä enintään 16 tuntia vuorokaudessa (voimaan 1.8.2010). Rajoitus ei koske tapauksia, joissa hevosen pilttuussa pito yli 16 t/vrk on tarpeen:

1. hevosen suojaamiseksi epänormaaleilta sääolosuhteilta.
2. hevosen suojaamiseksi vammoilta ja sairauksilta epätavallisissa maasto-olosuhteissa.
3. hevosen suojaamiseksi haitallisilta hyönteisvaikutuksilta,
4. jos on olemassa välitön vaara hevosen joutumiselle petoeläimen hyökkäyksen kohteeksi, eikä vaaraa voida muutoin pois sulkea.

Taulukko 3. Hevospilttuun vähimmäismitat Ruotsissa

Hevosen säkäkorkeus (m)	Pilttuun pituus (m)	Pilttuun leveys (m)	Väliseinän korkeus ilman mahdollista kalteria (m)
<0,85	1,50	1,00	0,80
0,86-1,07	1,80	1,15	0,95
1,08-1,30	2,15	1,40	1,15
1,31-1,40	2,35	1,50	1,25
1,41-1,48	2,45	1,60	1,30
1,49-1,60	2,65	1,75	1,40
1,61-1,70	2,85	1,85	1,50
>1,71	3,00	2,00	1,60

Ruotsin hevosenpitosäädösten mukaan hevoselle on annettava päivittäin mahdollisuus liikkua vapaasti sen luonnollisissa askellajeissa. Varsojen ja enintään 12 kuukauden ikäisten nuorten hevosten on annettava liikkua päivittäin vähintään yhden hevosen seurassa (säännöstä ei sovelleta jos on olemassa riski hevosten ei-toivotulle parittelulle).

Hevosten liikunta voidaan toteuttaa esim. tarhassa, laitumella tai ratsastusmaneesissa. Säädestä päivittäisestä liikunnasta ei sovelleta:

1. hevosiin, jotka eivät vammansa tai sairautensa vuoksi saa liikkua vapaasti
2. hevosiin, jotka ovat muulla kuin vakituisessa sijoituspaikassaan
3. hevosiin, joita on suojattava epätavallisilta sääolosuhteilta
4. hevosiin, jotka on tarpeen suojata vammoilta tai sairaudelta epätavallisissa maasto-olosuhteissa, jotka eivät ole estettävissä
5. hevosiin, joita on suojeltava hyönteisten aiheuttamia vakavia vaurioita vastaan
6. hevosiin, jotka ovat vaarassa joutua petoeläinten hyökkäyksen kohteeksi, eikä vaaraa voi muuten välttää

TANSKA: Bekendtgørelse af lov om hold af heste (Nr. 251/8.3.2013)

Hevosten pito pilttuussa kiellettiin Tanskassa vuonna 2011. Hevosta ei saa pitää seinään kytkettynä yli kahta tuntia kerrallaan muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta (mm. hevosen kuljetus, eläinlääkinnälliset syyt). Kytkettynä olemiseen tottumatonta hevosta on valvottava koko kiinnipidon ajan. *(Tanskassa karsinoiden minimitulavaatimus on noin 10 - 15 % suurempi kuin Ruotsissa ja Norjassa (karsinan vähimmäispinta-ala: $(2 \times \text{hevosen säkäkorkeus})^2$, karsinan lyhin sivu: $1,7 \times \text{hevosen säkäkorkeus}$). Karsinoiden vähimmäiskorkeus- ja -tilavaatimuksia koskevia säädöksiä sovelletaan ennen 1.7.2007 rakennetuissa talleissa 1.1.2020 alkaen.)*

Tanskan lainsäädännön mukaan tallin yhteydessä tulisi olla jaloittelutarha, jonka vähimmäiskoko on 800 m² (lyhyin sivu vähintään 20 m). Edellä mainitun kokoisessa tarhassa voi pitää kerrallaan neljää hevosta. Jos jaloittelutarhassa on yhtä aikaa enemmän kuin neljä hevosta, on tarhassa oltava tilaa vähintään 200 m²/hevonen (jaloittelutarhassa saa olla enintään 20 hevosta kerrallaan). Jaloittelutarhoja koskevaa säädöstä sovelletaan ennen 1.7.2007 rakennetuissa talleissa 1.1.2016 alkaen.

Hevosen on saatava liikuntaa tai on päästävä liikkumaan vapaasti jaloittelutarhassa vähintään viitenä päivänä viikossa kaksi tuntia kerrallaan (vähintään 10 t liikuntaa/viikko) ellei se ole eläinlääkinnällisistä tai sääoloista johtuvista syistä mahdotonta. Alle kaksivuotiaista hevosta tulisi pitää jaloittelutarhassa lajitoverin seurassa, ellei siihen ole eläinlääketieteellistä estettä.

NORJA: Forskrift om velferd for hest (1.7.2005; muutettu viimeksi 3.9.2010)

Norja sallii hevosen pilttuussa pitämisen myös uusissa talleissa. Poikkeuksena on tamma ja varsa, joita ei saa sijoittaa pilttuuseen. Pilttuussa saa pitää vain yhtä hevosta kerrallaan.

Kaikille hevosille tulisi antaa mahdollisuus päivittäiseen liikuntaan ja ulkona oloon jaloittelutarhassa tai laitumella. Karsinassa pidettävän hevosen on päästävä liikkumaan päivittäin vähintään kahden tunnin ajan. Liikunta voi olla joko hevosella teetetettävää työtä tai ulkoilua tarhassa/laitumella.

Pilttuussa pidettävän hevosen on päästävä päivittäin ulos liikkumaan vapaasti vähintään kahdeksi tunniksi hevosella teetetettävän päivittäisen työn/harjoittelun lisäksi. Pilttuussa pidettävien hevosten vapaa liikkuminen voidaan toteuttaa tilapäisesti myös ratsastushallissa, mikäli se on tarpeen esim. liukkautuksen vuoksi. Vaatimusta päivittäin toteutuvasta vapaasta liikkumisesta ei sovelleta jos hevosen terveydentila tai sääolosuhteet edellyttävät muuta.

ISLANTI: Reglugerð um aðbúnað, umhirðu og heilbrigðiseftirlit hrossa (Nr. 160/16.2.2006)

Vuonna 2006 voimaan tulleiden säädösten mukaan hevosen pitäminen tilapäisesti pilttuussa on sallittua Islannissa. Pilttuun vähimmäispituus on 165 cm ja vähimmäisleveys on 110 cm (islanninhevosen keskimääräinen säkäkorkeus on 135 cm). Ennen 16.2.2006 rakennettujen tallien on noudatettava mm. karsinoiden minimikoon osalta vuonna 1999 annettuja säädöksiä (Nr. 132/19.2.1999).

Tallissa pidettävän hevosen on saatava liikkua vähintään tunnin verran vuorokaudessa ellei se ole hevosen sairauden tai sään vuoksi mahdotonta. Tallin yhteydessä olevan jaloittelualueen vähimmäiskoko on 100 m² (16.2.2006 jälkeen rakennetut tallit). Islannissa hevosen tulisi päästä laitumelle vähintään kahdeksi peräkkäiseksi kuukaudeksi aikavälillä 1. toukokuuta - 1. lokakuuta. Islannissa on kiellettyä pitää tallissa vain yhtä hevosta.

LÄHTEET:

- Bekendtgørelse af lov om hold af heste (Nr. 251/8.3.2013)
- Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (DFS 2007:6, Saknr L101)
- Djurskyddsbestämmelser – Häst. Jordbruksinformation 4 – 2011. Jorbruks verket
- Forskrift om velferd for hest (1.7.2005; muutettu viimeksi 3.9.2010)
- Mejdell C. M., Grøndahl A.M., Rundgren M. & Søndergaard E., 2011: Indoor environment for horses – comparison of legislation in Norway, Sweden and Denmark. Housing and management of horses in Nordic and Baltic climate NJF seminar nr. 437, 6.-7. June 2011, Iceland.
- Reglugerð um aðbúnað og heilbrigðiseftirlit hrossa (Nr. 132/19.2.1999)
- Reglugerð um aðbúnað, umhirðu og heilbrigðiseftirlit hrossa (Nr. 160/16.2.2006)
- Retningslinjer til forskrift om velferd for hest.
http://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/retningslinjer_til_forskrift_om_velferd_for_hest.8416/BINARY/Retningslinjer%20til%20forskrift%20om%20velferd%20for%20hest
- Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta (10.6.2010/588)

4. TUTKIMUSKOOSTE: PILTTUUSSA PIDON VAIKUTUS HEVOSTEN HYVINVOINTIIN

Pilttuussa pidon vaikutuksista hevosten käyttäytymiseen ja hyvinvointiin on tehty vain joitakin tutkimuksia, sillä pitotapa on harvinaistumassa.

Pilttuussa pidettävien hevosten stressihormonitasojen on todettu olevan normaaleja (Haupt et al. 2001). Myös hevosten ajankäyttö muistuttaa mm. syömisen ja levon osalta laiduntavien hevosten ajankäyttöä, ja stereotyyppinen käyttäytyminen on vähäistä karkearehuruokinnan ollessa vapaata (Flannigan & Stookey 2002). Hevosten motivaatio pilttuusta vapautumiseen ei ole kovin korkea (Lee et al. 2011), ja ne ovat pilttuissa jopa käytökseltään rentoutuneempia kuin yksittäiskarsinassa (Dillner & Jibréus 2007). Riittävä (joillakin hevosilla vapaa) karkearehuruokinta, lajitovereiden läheisyys viereisessä pilttuussa sekä kevyet pilttuurakenteet mahdollistavat hevosten normaalin syömiskäyttäytymisen (ajankäyttö ja syömisen synkronointi) ja vähentävät sosiaalista eristystä yksittäiskarsinoihin verrattuna. Pilttuussa pito ei siten aiheuta hevosille erityistä psyykkistä tai fyysistä stressiä (Freeman et al. 1999, McDonnell et al. 1999, Haupt et al. 2001, Flannigan & Stookey 2002).

Hevosten liikunnan tarve patoutuu runsaasta tallissa ja pilttuussa pitämisestä (Haupt et al. 2001, Chaya et al. 2006, Kurvers et al. 2006, Autio 2008). Hevosten on myös todettu ulkoilevan mieluummin toisten hevosten seurassa kuin yksin (Lee et al. 2011). Päivittäinen ulkoilumahdollisuus lajitovereiden seurassa on siten pilttuussa pidettäessä erittäin tärkeää. Riittävä ulkoilu edistää myös hevosen normaalia nestetasapainoa, sillä runsas pilttuussa seisominen aiheuttaa nesteen kerääntymistä jalkoihin (Haupt et al. 2001).

Pilttuussa pito samoin kuin minimimääräyksiä pienempi karsina vaikuttavat hevosten lepokäyttäytymiseen. Hevoset mm. vähentävät makuultaan lepoa (Raabymagle & Ladewig 2006, Dillner & Jibréus 2007), niiden kyljelleen makuulle asettautuminen hankaloituu (Raabymagle & Ladewig 2006), samoin iäkkäiden ja suurikokoisten hevosten kyljellään makaaminen vähenee (Dillner & Jibréus 2007). Pilttuussa hevoset eivät myöskään piehtaroi ennen makuulta nousua kuten karsinassa, mutta makuulta nousun yhteydessä tapahtuvan piehtaroinnin merkityksestä hevosen hyvinvoinnille ei ole päästy yksimielisyyteen (Raabymagle & Ladewig 2006, Dillner & Jibréus 2007). On esitetty, että hevoset piehtarivat karsinassa helpottaakseen makuulta nousemista ahtaassa tilassa (Raabymagle & Ladewig 2006). On myös esitetty, että piehtarointi on yksi hevosen käyttämistarpeista, jota ne toteuttavat, kun niillä on siihen riittävästi tilaa (Hansen et al. 2006).

Hevosten kokonaislepoaikaan pilttuussa pito ei vaikuta (Dillner & Jibréus 2007). On havaittu, että hevoset reagoivat yksilöllisesti pilttuussa pitoon, vaikkakin pääosalla hevosten lepokäyttäytyminen on normaalia myös pilttuussa. Sen sijaan pilttuuseen tottumattomat hevoset saattavat välttää makuultaan lepoa. Pahimmassa tapauksessa REM-unen puute voi johtaa hevosen putoamiseen jopa polvilleen, koska hevoset pystyvät vaipumaan REM-uneen vain makuuasennossa (Haupt et al. 2001). Ruotsissa toimiva praktikkoeläinlääkäri M. Rundgren on todennut, että pilttuissa seisovilla hevosilla voi esiintyä epänormaalia makuulle asettumis- ja lepokäyttäytymistä (Dillner & Jibréus 2007). Myös valvontaeläinlääkäri Helena Koskentalon havainto vanhojen hevosten suuremmasta tilatarpeesta makuulle asettumisen ja makuulta nousun yhteydessä tukee edellä olevaa havaintoa.

LÄHTEET:

Autio, E. 2008. Loose housing of horses in a cold climate. Effects on behaviour, nutrition, growth and cold resistance. Doctoral dissertation. Kuopio University Publications C. Natural and Environmental Sciences 245. 76 p.

Chaya, L., Cowan, E., & McGuire, B. 2006. A note on the relationship between time spent in turnout and behaviour during turnout in horses (*Equus caballus*). *Appl. Anim. Behav. Sci.* 98; 155–160.

Dillner, J. & Jibréus, C. 2007. Hästens liggbeteende – En jämförelse mellan spilta och box. Sveriges Lantbruksuniversitet, Hippiologenheten, Fördjupningsarbete nr 326.

Flannigan, G. & Stookey, J.M. 2002. Day time time-budgets of pregnant mares housed in tie-stalls: a comparison of draft versus light mares. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 78; 125-143.

Freeman, D.A., Cymbaluk, N.F., Schott, H.C., Hinchcliff, K., McDonnell, S.M. & Kyle, B. 1999. Clinical, biochemical, and hygiene assessment of stabled horses provided continuous or intermittent access to drinking water. *Am. J. Vet. Res.* 60; 1445–1450.

Haupt, K., Haupt, T.R., Johnson, J.L., Erb, H.N. & Yeon, S.C. 2001. The effect of exercise deprivation on the behaviour and physiology of straight stall confined pregnant mares. *Anim. Welf.* 10; 257-267.

Kurvers, C.M., van Weeren, P.R., Rogers, C.W., & van Dierendonck, M.C. 2006. Quantification of spontaneous locomotion activity in foals kept in pastures under various management conditions. *Am. J. Vet. Res.* 67; 1212–1217.

Lee, J., Floyd, T., Erb, H. & Houpt, K. 2011. Preference and demand for exercise in stabled horses. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 130; 91–100.

McDonnell, S.M., Freeman, D.A., Cymbaluk, N.F., Schott, H.C., Hinchcliff, K., Kyle, B., 1999. Behavior of stabled horses provided continuous or intermittent access to drinking water. *Am. J. Vet. Res.* 60; 1451– 1456.

Raabymagle, P., & Ladewig, J. 2006. Lying behavior in horses in relation to box size. *J. Equine Vet. Sci.* 26; 11-17.